

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal Kodanikuühiskonna olukord Lääne-Balkanil

(2006/C 195/23)

14. juunil 2005. aastal saadetud kirjas palus Euroopa Komisjoni asepresident pr Margot Wallström vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus teemal: "Kodanikuühiskonna olukord Lääne-Balkanil"

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava välissuhete sektsiooni arvamus võeti vastu 27. märtsil 2006. Raportöör oli hr DIMITRIADIS.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 427. istungjärgul 17.-18. mail 2006 (17. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 95, vastuhääli ei olnud, erapooletuks jäi 1.

Kõnealune arvamus on koostatud kooskõlas Euroopa Komisjoni ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vahelise koostöö-protokolliga artikli 9 sätetega vastuseks Euroopa Komisjoni asepresidendi Margot WALLSTRÖMi taotlusele töötada välja arvamus Lääne-Balkani riikide kodanikuühiskonna olukorra kohta, et toetada komisjoni kõnealuste riikide stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsesside strateegia kujundamisel.

Kõnealuse arvamuse eesmärk on:

- aidata komisjoni ja nõukogu parimal võimalikul moel, et töötada välja ja rakendada kindlapõhjalisi poliitilisi meetmeid, millel on realistlikud ja saavutatavad eesmärgid;
- võimaldada Euroopa avalikkusel kõnealuseid meetmeid paremini mõista, et ära tunda ELi positiivseid elemente ning teadlikult toetada vastavaid meetmeid;
- hõlbustada rakendatavate meetmete hindamist ja vajadusel parendamist või läbivaatamist selgete eesmärkide korral, mida otsesed sihtrühmad ei vaidlusta;
- parandada Euroopa Liidu mainet ja tugevdada selle kaalukust rahvusvahelisel areenil ning eelkõige tõsiselt kannatanud Lääne-Balkani riikides, näidates, et ühendus arvestab kõnealuse piirkonna rahvaste pakiliste ja reaalsete vajadustega, pakkudes neile oma oskusteavet heaoluni jõudmiseks;
- täpsustada rolli, mida EMSK kõnealuses piirkonnas võib etendada kui ühenduslülil Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonide ning vastavate kohaliku tasandi organisatsioonide vahel.

1. Kokkuvõte

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märkused

- Euroopa Liit kaotas Jugoslaavia kriisi ajal märkimisväärse osa oma usaldusväärsest nii rahvusvahelisel kui piirkondlikul tasandil. Seetõttu ei ole kõnealuses piirkonnas Euroopa

Liidu poliitilisel tegevusel rahvusvahelises mastaabis praegu olulist kaalu, kuna ühendus ei ole osanud Lääne-Balkani olukorda täiel määral mõista ega suuda siiani kooskõlastada oma tegevuse eri tahke.

- Paljudes Lääne-Balkani piirkondades, eelkõige Kosovos, ei saa veel rääkida turvatunde tekkimisest ning etnilised erinevused võivad igal hetkel põhjustada tõsiseid konflikte.
- Ootused, et Serbia ja Montenegro liidust areneks välja demokraatlik föderatsioon, ei ole täitunud.
- Bosnia-Hertsegoviina ja Kosovo on rahvusvaheliste organisatsioonide poolt loodud riiklikud kooslused, mille säilimise suhtes ei ole mingit kindlustunnet.
- Kopenhaageni kriteeriume tuleb võtta kui vaidlustamisele mittekuuluvaid aluskriteeriume.
- Parim võimalus integreeritud Euroopa strateegia arendamiseks on eelkõige kodanikuühiskonna ja selle organisatsioonide kaasatus, kui arvestada, et kodanikuühiskond on juba hakanud oma rolli tajuma.
- Lääne-Balkani riikidele tuleb pakkuda pidevat, otsest ja käegakatsutavat abi oskusteabe vahetamise ja majanduse vallas (otse- ja kaudsete investeeringute toetamine).
- Organiseeritud kodanikuühiskonna toimimiseks vajaliku mitmepoolse dialoogi edendamine ja demokraatliku õigusraamistiku loomine.
- Esmaseks prioriteediks on korrupsioonivastane võitlus ja õigusorganite väljaarendamine vastavale tasemele, et neist saaksid ühiskonna alussambad.
- Ka tuleb rahastada kodanikuühiskonna organisatsioone.

- EMSK peab vajalikuks ühiste nõuandekomiteede loomist kõigi Lääne-Balkani piirkonna riikidega, kui tingimused on selleks soodsad.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee roll ja vastutus

- EMSK leiab, et oma märkimisväärsete inimressursside ja oskusteabe tõttu on ta sobiv organ mängimaks aktiivsemat rolli eelmainitud poliitika väljatöötamisel, millest annab tunnistust ka oluline algatus korraldada komitees 2006. aastal foorum, millele osalesid Lääne-Balkani kodanikuühiskonna organisatsioonid.
- Komitee on vajadusel valmis oma abi pakkuma sidemete loomisel Lääne-Balkani kodanikuühiskonna ja Euroopa organisatsioonide vahel.
- Komitee võiks komisjoni abistada kohtumiste korraldamisel kodanikuühiskonna esindajatega kohaliku tähtsusega teabe levitamiseks eriti huvipakkuvatel teemadel; EMSK võiks sel moel olla vahendajaks kodanikuühiskonna ja selliste rahvusvaheliste organisatsioonide vahel nagu IMF, Maailmapank, EIB jne.
- Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovib koostöös Euroopa Komisjoniga kavandada, käivitada ja toetada süstemaatilisi analüüse ja uuringuid Lääne-Balkani riikide sotsiaalse olukorra ning kodanikuühiskonna edusammude kohta.

1.3 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee soovitusel ja ettepanekud

A) Lääne-Balkani riikide riiklikele ja piirkondlikele poliitilistele võimuorganitele

- EMSK soovib Lääne-Balkani riikidel juhendada ühenduse õigustikust; ta soovib kõnealuste riikide valitsustel tugevdada jõupingutusi demokratiseerimise vallas.
- EMSK kutsub kõiki osapooli üles austama eelkõige etnilisi ja usuvähemusi.

B) Euroopa Liidu poliitilistele organitele

- EMSK soovib komisjonil suurendada jõupingutusi, et jõuda stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepinguteni ka teistes Lääne-Balkani piirkonna riikides. Lisaks kutsub komitee komisjoni üles näitama kindlamat poliitilist tahet ja täius-tama kooskõlastamist oma institutsioonide ja nõuandeorga-nite vahel, et edendada kõiki Thessaloniki tegevussuuniste teemasid.
- EMSK leiab, et haridus on peamine valdkond, milles Euroopa Liit peaks Lääne-Balkani riike toetama.
- EMSK hinnangul on Kosovo staatust puudutav määrus piirkonna julgeoleku, rahu ja stabiilsuse seisukohast otsustava tähtsusega.

- EMSK on arvamusel, et Euroopa Liit peab hindama sotsiaalpartnerite organisatsioonide põhikirju ja eesmärke.

C) Lääne-Balkani riikidega piirnevatele Euroopa Liidu liikmesriikidele ning Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonidele

- EMSK soovib ELi liikmeriikidel võtta meetmeid kõnealuste riikide kodanikuühiskonna tugevdamiseks.

2. Lääne-Balkani kodanikuühiskonna olukorra ajalooline taust

2.1 Kõnealuses kodanikuühiskonna olukorda käsitlevas arvamuses ⁽¹⁾ keskendutakse järgmistele riikidele: Albaania, Bosnia-Hertsegoviina, Horvaatia, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik (FYROM) ning Serbia ja Montenegro, k.a Kosovo vastavalt ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonile 1244.

2.2 Thessalonikis 2003. aasta juunis toimunud Euroopa Ülemkogul kinnitas EL soovi Lääne-Balkani riikide liitumiseks Euroopa Liiduga ⁽²⁾, kui tingimused seda võimaldavad. Stabiiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi (*Stabilisation and Association Process — SAP*) täiendati uute vahenditega reformide läbiviimise toetamiseks. Samas seati eesmärgid lühemas ja keskpikas perspektiivis ning esimesed partnerlussuhted Euroopaga loodi aastal 2004.

2.3 Siiski ei ole piirkonna poliitiline olukord stabiilne. Viimasest annavad märku Kosovo lõpliku staatuse küsimus, muutlikud suhted Serbia ja Montenegro vahel ning Bosnia-Hertsegoviina arengu aeglane tempo, mis võib peatuda millal iganes.

2.4 EMSK kontaktrühma visiidid Horvaatiasse (21.–22. märts 2005), Serbiasse ja Montenegrosse (26. mai 2005), endis-sesse Jugoslaavia Makedoonia Vabariiki ja Albaaniasse näitasid kõnealuste riikide positiivset suhtumist komitee korraldatud organiseeritud kodanikuühiskonna foorumisse. Samas rõhutati, et keeruline on luua konstruktiivset sotsiaaldialoogi ja dialoogi kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel sotsiaalpartnerite reaalse esindatuse puudumise ning ka end kodanikuühiskonna esindajateks pidavate teatud organisatsioonide seaduspärasuse puudumise ⁽³⁾ tõttu. Kuigi sidemed valitsuse ja kodanikuühiskonna vahel on järk-järgult tihenunud, ei ole nad siiski jõudnud käegakatsutavate tulemuste ja sünergia tekkimiseni.

⁽¹⁾ EMSK varasemate arvamustega kooskõlas hõlmab termin “kodanikuühiskond” kõnealuses dokumendis 1) tööandjate ja töötajate organisatsioone, 2) teisi majanduslikke ja sotsiaalseid huvisid esindavaid organisatsioone, 3) valitsusväliseid organisatsioone, 4) rohujuure tasandi organisatsioone, 5) usuorganisatsioone.

⁽²⁾ EMSK arvamused “Kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemise edendamise Kagu-Euroopas (SEE) – Senised kogemused ja tulevased väljakutsed” (raportöör: hr Wilkinson) (EÜT C 208, 03.09.2003. lk 82).

⁽³⁾ EMSK arvamused “Organiseeritud kodanikuühiskonna roll ja panus Euroopa ühendamise protsessis”, (EÜT C 329, 11.11.1999) ja “Organiseeritud kodanikuühiskond ja Euroopa avalik haldus – komitee panus valge raamatu koostamises” (EÜT C 193, 10.7.2001).

2.5 Siiani ei ole struktureeritud sõltumatute ja esindusvõimeliste sotsiaalpartnerite vahelist dialoogi võimaldanud demokraatlike institutsioonide nõrkus, poliitiline olukord ja turvalisuse tingimused piirkonna riikides. Kõnealune dialoog peab tekkima kodanikuühiskonnasisesest arutelude tulemusena, misjärel EL võib protsessi toetada oma rikkalike kogemuste ja oskusteabega kõnealusel vallas.

2.6 Käesolev arvamus lähtub Zagrebi tippkohtumise (november, 2000) tulemustest ja Thessaloniki suunistest (juuni, 2003), samuti kõigist teistest ELi institutsioonide kõnealusel piirkonna jaoks käivitatud algatustest, mis käsitlevad ennekõike küsimusi majanduse, poliitika, sotsiaalelu ja kultuuri valdkonnas.

2.7 Kodanikuühiskonna organisatsioonide praegune olukord ei ole oluliselt muutunud võrreldes EMSK varasemas arvamusel "Kodanikuühiskonna roll Euroopa uue Lääne-Balkani strateegia raames" (*) kirjeldatuga. Olukorra võib kokku võtta järgmiselt:

- ametiühingute jätkuvad ja otsustavad püüded täita täiel määral oma uusi kohustusi vaba struktuuriga majandus- ja ühiskonnaelus, kus erasektori ülesandeks on kaasaegse arengu tagamine;
- tööandjate organisatsioonide püüdlused vabaneda riigivõimu surve alt, kuhu nad riigi ainuomanikuseisundi tõttu olid sattunud. Praegu on olukord muutunud, kuna pärast eelmiste režiimide kokkuvarisemist on riigil olnud eriline roll uute ettevõtete loomisel ja uue lähenemisega ettevõtjate väljakoolitamisel, ning siinkohal on olnud olulise tähtsusega;
- erinevad jõupingutused, mis mõningatel juhtudel on ebaefektiivsed, vajavad senisest tõhusamat kooskõlastatust.

2.8 Piirkonna üldine sotsiaalne olukord on endiselt probleemiline. Vaatamata saavutatud edusammudele ei ole institutsioonid ning sotsiaalsed ja poliitilised struktuurid veel piisavalt tugevad. Sõda põhjustas tõsiseid konflikte, mis ei ole praeguks veel lahenenud. Selle tagajärjel ei ole Euroopa ja rahvusvaheliste organisatsioonide jõupingutustele vaatamata jõutud soovitud tulemusteni, seda ennekõike sellise sotsiaaldialoogi ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahelise dialoogi mudeli

(*) EMSK arvamus 2003 "Kodanikuühiskonna roll Euroopa uue Lääne-Balkani strateegia raames" (raportöör: hr Confalonieri) (EÜT C 80, 30.03.2004, lk 158) ja "Kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemise edendamine Kagu-Euroopas (SEE) – Senised kogemused ja tulevased väljakutsed" (raportöör: hr Wilkinson) (EÜT C 208, 03.09.2003, lk 82).

puudumisel, kus oleks selgesõnaliselt paika pandud erinevate huvirühmade ja kodanikuühiskonna organisatsioonide õigused, pädevused ja kohustused.

3. Kodanikuühiskonna organisatsioonide üldine olukord

3.1 Sotsiaalpartnerid

Lääne-Balkani piirkonnas sõlmitavate vabakaubanduslepingute kõrval on oluliseks muutunud sotsiaalpartnerite ametliku esindatuse ja samaaegselt riikliku tasandi esindusstruktuuride loomine.

Euroopa programmid suutlikkuse suurendamiseks⁽⁵⁾ on olulise tähtsusega eelkõige äärealade piirkondade ametiühingutele ja tööandjate organisatsioonidele. Piirkondadevahelise koostöö vallas tuleb lähtuda headest tavadest, sest sotsiaalpartnerid peaksid käsitlema piirkondlike probleeme koostöö kaudu, kui 2006. aastal hakatakse välja töötama ühtset vabakaubanduslepingut.

Kõnealustes riikides on avaliku sektori kaasamine olnud sageli keeruline, mistõttu tuleb kindlustada ja edendada dialoogi avaliku ja erasektori vahel.

3.2 Teised organisatsioonid

Lääne-Balkanil juba olemasolevad organisatsioonid võib jaotada nelja kategooriasse: a) eelmiste režiimide vastu võitlemiseks loodud organisatsioonid; b) valitsusvälised organisatsioonid, mis eksisteerivad vaid tänu toetustele ja mille eesmärk on rahvusvaheliste arenguabiprogrammide elluviimine; c) kindla spetsiifika organisatsioonid, mis tegelevad reeglina kõige raskemas olukorras olevate rühmadega; d) põllumajandusorganisatsioonid.

Lähitulevikus tuleb ennekõike lahendada kõnealuste organisatsioonide jätkusuutlikkuse ja rahastajatest sõltumatuse küsimus. Esimest tüüpi valitsusvälised organisatsioonid, mille kogemused on paljudel juhtudel suuremad ja mis on otseselt kaasatud poliitilistesse aruteludesse, on saavutanud ka laialdase tuntuse, kuid nad seisavad silmitsi arvukate, majanduslikku jätkusuutlikkust puudutavate probleemidega. Teise kategooriasse kuulub arvukalt märksa vähem tuntud valitsusväliseid organisatsioone; nende loomise eesmärk näib olevat vastata rahastajate soovidele. Ei ole kahtlustki, et rahastajate puudumisel lõpetaks enamik neist oma tegevuse.

Vajalik on suurendada suutlikkust ja tõhustada koostööd nii kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel kui ka piirkondlikul tasandil, kuid prioriteediks jääb eelkõige see, kuidas toimida perioodil, mil rahvusvaheline abi on järsult vähenenud ja riiklikke rahastusvahendeid ei ole veel piisaval määral. Valitseb reaalne oht, et kaotatakse suuresti tänu kodanikuühiskonna tööle saavutatud sotsiaalne kapital ja pöördutakse taas vägivalla poole.

(5) CARDS (ühenduse rekonstruktsiooni-, demokratiseerimis- ja stabiliseerimisabi), nõukogu määrus (EÜ) nr 2666/2000, 5.12.2000.

4. Piirkonna struktuuriprobleemid ja nende mõju organiseeritud kodanikuühiskonna arengule

4.1 Korruptsioon

Korruptsioon on piirkonna suurim struktuuriline probleem; selle põhjuseks on avalike haldusametuste vähenenud suutlikkus, arvestatava töehäda institutsioonilise ja õigusraamistiku ning sõltumatute õiguskaitseasutuste puudumine, rasked majanduslikud tingimused, vaesus ja kodanikuühiskonna organisatsioonide reaalse sekkumise puudumine.

4.2 Inimõiguste, üksikisiku ja sotsiaalsete õiguste rikkumine

Praegusel hetkel on probleemiks see, et vaatamata rahvusvaheliste organisatsioonide jõupingutustele, mida ei saada sugugi alati edu, jätkavad võimuorganid inimõiguste rikkumist. Põhiprobleemiks on kohtuvõimu suutmatus teadvustada oma rolli.

Positiivseks sammuks võib pidada kõnealuste riikide kaasamist Euroopa Nõukogu institutsioonilisse raamistikku. Siiski võib kohati täheldada poliitilise tahte puudumist kõnealuse raamistiku ellurakendamisel ning vähemuste ja usuküsimustega seonduvad vaidlused sotsiaalseid teemaisid käsitlevatel läbirääkimistel raskendavad märkimisväärsel määral leppimise ja koostöö õhkkonda.

4.3 Ebaefektiivne valitsemine — avalik haldus

Peasüdlaseks piirkonna ebaefektiivse halduse puhul on poliitiline ja sotsiaalne ebastabiilsus, mis tuleneb teravatest sisemistest poliitilistest konfliktidest. Ebastabiilsus ilmneb avalike haldusametuste puudulikus toimimises, mis omakorda soodustab vastutustunde puudumist ja korruptsiooni. Siiani ei ole Euroopa või rahvusvahelise kodanikuühiskonna püüdlused haldusametuste ajakohastamisel märkimisväärsed tulemusi toonud.

4.4 Kodanikuühiskonnaga peetava dialoogi puudumine

Sotsiaaldialoog⁽⁶⁾ kodanikuühiskonna organisatsioonidega ei nõua üksnes õigusliku raamistiku olemasolu, see eeldab ka asjaomaste osapoolte vastastikust austust ja jõupingutusi erimeelsuste mõistmiseks ja vähendamiseks, ennekõike aga kompromissivõimet erimeelsuste mis tahes vormide puhul. Lääne-Balkani piirkonnas ei ole totalitaarse režiimi ja selle range kontrolli all tegutsenud pseudo-organisatsioonide tõttu kunagi toimunud tõelist sotsiaaldialoogi. Tulemusliku ja piisavalt sügavutimiseva sotsiaaldialoogini jõudmiseks on tarvis ilmselgelt veel aega.

4.5 Vajadus kodanikuühiskonna kinnitatud esinduslike organisatsioonide järele

Piirkonnas tegutsevate kodanikuühiskonna organisatsioonide arvukus tekitab põhjendatud küsimusi piirkonna reaalse sotsi-

aalse olukorra kohta. Suur hulk kõnealustest organisatsioonidest on loodud neid rahastavate rahvusvaheliste organisatsioonide nõudmisel või ärgitamisel ning need pakuvad sageli ka sotsiaalabi ja -kaitset, mis peaks kuuluma riigi kohustuste hulka. Teiste puhul on algatajaks pooleks olnud kodanikuühiskonna rahvusvahelised ja muud valitsusvälised organisatsioonid, kes nende tegevust ka otseselt mõjutavad. Ka on organisatsioone, mis on loodud kohalikul initsiatiivil, kuid mille taga on varjul poliitilised, etnilised, religioossed või vähemustega seonduvad huvid.

5. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märkused Lääne-Balkani sotsiaalse, poliitilise ja majandusliku olukorra ning Euroopa strateegia kohta

5.1 Euroopa Liit kaotas Jugoslaavia kriisi ja endise Jugoslaavia sõja ajal nii rahvusvahelisel kui ka piirkondlikul tasandil suure osa usaldusväärsest, sest ta ei sekkunud konfliktile poliitilisel plaanil piisavalt.

5.2 Stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi raames peaks Euroopa Komisjon määratlema selgema poliitilise strateegia, tugevdamaks oma mõju kõnealuses piirkonnas. Komisjon peaks tegema suuremaid jõupingutusi, et parandada oma tegevuse kvaliteeti ja mainet nimetatud piirkonnas.

5.3 Paljudes Lääne-Balkani piirkondades, eelkõige aga Kosovos⁽⁷⁾, on etnilised konfliktid takistanud julgeoleku ja rahu kindlustamist. Samuti ei ole Serbia ja Montenegrost kujunenud demokraatlikku riikide föderatsioon, nagu seda luues oodati⁽⁸⁾.

5.4 Bosnia-Hertsegoviina ja Kosovo on rahvusvaheliste organisatsioonide poolt loodud riiklikud kooslused, mille säilimise suhtes ei ole mingit kindlustunnet. Nende poliitilistele probleemidele tuleb leida lahendused, mis tagaks majandusliku õitsengu, vähemusrahvuste ja usurühmituste õiguste kaitse ning tugevdaks rahvusvaheliste organisatsioonide abil demokraatlike struktuure. 2005. aastal ÜROs alanud mitmepoolsete, Kosovo tulevikku käsitlevate läbirääkimiste ainus eesmärk on leida lahendus kogu kõnealusele keerulisele probleemistikule.

5.5 Igal juhul leiab EMSK, et EL peab kindla teabevahetuspoliitika abil tugevdama oma kohalolekut Lääne-Balkani riikides. Ühendus ei pea mitte ainult selgitama oma poliitikat kõnealuses piirkonnas, vaid ka nende riikide liitumise hindama Euroopa Liiduga⁽⁹⁾.

5.5.1 Kopenhaageni kriteeriumid kehtivad Euroopa Liiduga liituda soovivatele Lääne-Balkani riikidele aluskriteeriumidena, mida ei vaidlustata. Kuid protsessi edasiarendamiseks ja kriteeriumidest kinni pidamise tagamiseks peab EL oma mehhanismide abil otseselt sekkuma nende riikide institutsionaalsetesse struktuuridesse ning ühenduse õigustiku rakendamisse.

⁽⁶⁾ Konverents sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta Lääne-Balkanil, tööhõive-, sotsiaalpoliitika ja võrdsete võimaluste peadirektoraat, 6.–7. oktoober 2005, Skopje.

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon PE P6TA(2005)0131 teemal "Piirkondlik integratsioon Lääne-Balkani riikides".

⁽⁸⁾ Austria eesistumise ajal 2006. aastal – Föderaalne välisminister – 23. november 2005 – Euroopa välispoliitika.

⁽⁹⁾ EMSK arvamus "Kodanikuühiskonna roll Euroopa uues Lääne-Balkani strateegias" (raportöör: hr Confalonieri), (EÜT C 80, 30.03.2004, lk 158).

5.6 Kõnealus kontekstis on kõige sobivam meetod integreeritud Euroopa strateegia väljatöötamiseks kodanikuühiskonna ja selle organisatsioonide kaasamine. Täpsemalt öeldes kujutab organiseeritud kodanikuühiskond endast ainulaadset võimalust tagada, et pikk õigustiku ülevõtmisprotsess toimuks sujuvalt ning et lõplike abisaajate jaoks oleksid koostöö- ja sekkumisprogrammid tõeliselt tõhusad.

5.7 Põhinedes olemasolevale teabele ja komitee erialastele teadmistele kõnealuselt piirkonnast, eriti pärast Lääne-Balkani kontaktrühma loomist, sõnastab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järgmised tähelepanekud.

5.7.1 Rassilised ja etnilised erimeelsused võivad Lääne-Balkanil igal hetkel ülitugevate konfliktideni viia, sest varjatud pinged võivad äkitselt plahvatada.

5.7.2 Kodanikuühiskond⁽¹⁰⁾ on vaikselt hakanud mängima oma rolli, kuid ta toetub seejuures siiski suuresti välisfinantseeringutele. Lisaks on kodanikuühiskonnal teatud juhtudel puudu oskusteabest ja usaldusväärsest.

5.7.3 Kõik kõnealuselt piirkonna riigid, kes soovivad liituda ELiga, peavad austama ELi põhiõiguste hartat.

5.7.4 Lääne-Balkani riikidele tuleb seoses majanduse ja oskusteabega pakkuda jätkuvat, vahetut ja tõsist abi, et toetada nende hiljuti loodud institutsioone ja saavutada demokraatia tunnetus. Abi on tarvis paremini koordineerida ning Euroopa Liidus tuleb teha tihedamat koostööd Euroopa Ülesehitusameti ja ELi delegatsioonide vahel kohapeal.

5.7.5 Kodanikuühiskonna toimimiseks vajaliku mitmepoolse dialoogi pidamine ja demokraatliku õigusraamistiku loomine on eelduseks majandus- ja sotsiaalelu normaliseerumisele asjast omastes riikides.

Sotsiaaldialoogi edendamiseks tuleks:

- a) tunnustada sotsiaalpartnerite rolli;
- b) tunnustada sotsiaalpartnerite iseseisvuse rolli;
- c) austada esindusorganisatsioonide õigust olla hästi teavitatud, konsulteeritud ja avaldada oma arvamust kõikides majandus- ja sotsiaalküsimustes.

5.7.6 Samuti on vaja võimaluste piires võtta korrupsiooni vastu võitlemiseks vastu ranged, kuid lihtsaid reegleid ja uute tehnoloogiate abil neid ka täpselt ellu viia.

5.7.7 Lõpuks tuleb rahaliselt abistada kodanikuühiskonna organisatsioone: rahaliste vahendite puudus on arengu, eelkõige aga dialoogi pidamise peamine takistus.

5.7.8 Kohtuvõim peab end ühiskonna toetuseks kehtestama. Seetõttu tuleb just kohtuvõimu toetada ja tugevdada, et see võiks täita oma institutsioonilist rolli vastavalt Euroopa mudelile.

5.7.9 Üldisel integreeritud üleminekul ühenduse õigustikule omab võtmetähtsust majanduskoostöö kõnealuselt piirkonna riikide vahel. Muu hulgas annaks koostöö olulise panuse pingete vähendamisse ning teiste arengu- ja jõukuse tekkimise võimalustesse.

5.7.10 Kultuuride, religioonide ja rahvuste vaheline dialoog peab soodustama Lääne-Balkani riikide vahelist lähenemist ja teabevahetust. Siinkohal võiksid piirkonna usujuhid mängida olulist rolli pingete tasandamisel ja dialoogi edendamiseks tehtud pingutuste toetamisel.

5.7.11 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on arvamusel, et piirkonna majanduslik areng, milleks on vajalikud välismaised otseinvesteeringud ja erastamine kapitali ülekandmiseks ja oskusteave edastamiseks, aitab vähendada avaliku sektori osakaalu ning toob kaasa positiivsed muudatused kõikides lahtistes majandus- ja sotsiaalküsimustes. Kõnealuselt eesmärgi saavutamiseks peab lisaks institutsioonide usaldusväärse toimimise ka pangandussektor, pidades kinni rahvusvahelisel tasandil tunnustatud ja kinnitatud reeglitest, võitlemaks igat liiki korrupsiooni (rahapesu, salakaubavedu) vastu.

Euroopa Keskpanka ja Euroopa Investeerimispanka kutsutakse üles mängima kõnealuselt piirkonnas koordineerivat rolli.

5.7.12 Kodanikuühiskonna organisatsioonide rolli tugevdamiseks Lääne-Balkani ühiskonnas peavad rahvusvahelised organisatsioonid (IMF, Maailmapank, ILO, ÜRO jt) tihedama koostööd kodanikuühiskonda esindavate organisatsioonidega.

5.7.13 EMSK leiab, et Euroopa Liidu erinevate institutsioonide vaheline koordineerimine kõnealuselt piirkonnas on järkjärgult paranenud. Euroopa Ülesehitusamet juhib sadade miljoni eurode suurusi programme, millest mõnede eesmärgiks on inimressursi arendamine ehk täpsemalt öeldes tööjõu koolitamine. Siinkohal tuleks mainida ka Euroopa Koolitusfondi ja Euroopa Kutseõppe Arenduskeskuse tööd. Tänu viimatimainetatu suurepärasele koostööle Euroopa Koolitusfondiga ja nende vahetule lähedusele võib ta Lääne-Balkani riikidega jagada oma rikkalikke kogemusi ja oskusteavet. Lisaks Euroopa Liidu asutustele tuleks rõhutada ka stabiilsuspakti rolli, seda isegi juhul, kui selle tulevik on ebakindel, mislähki võib nõrgeneda selle mõju kõnealuselt piirkonnas.

⁽¹⁰⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon, P6-TA (2005) 0131.

6. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ettepanekud ja soovitus

6.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee roll ja vastutus

Lääne-Balkani kodanikuühiskonna, majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise praeguse olukorra lähendamisel ühenduse õigustikuga on tarvis uut lähenemist kõnealusele arenguprotsessile. Ühiste nõuandekomiteede abil tuleb väärtustada viimase laiendamise saadud kogemust ja kaasata täielikult organiseeritud kodanikuühiskond kõikides poliitika väljatöötamise ja arendamise etappides. Lisaks tuleks Euroopa Liidu ja Balkani riikide valitsuste vahelistesse poliitilistesse konsultatsioonidesse süstemaatilisemalt ja institutsionaalsemalt kaasata kahe poole organiseeritud kodanikuühiskonnad. Lõpuks on ka vastavalt piirkondadele ja eesmärkidele tarvis integreeritud meetmeid.

6.1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel on märkimisväärsed inimressursid ja ulatuslikud ekspertteadmised⁽¹⁾, mis on saadud ühiste nõuandekomiteede töö raames ja liitumisläbirääkimiste käigus kümne uue liikmesriigiga, aga ka Bulgaaria, Rumeenia ja Türgiga loodud ja endiselt tegutsevate ühiste nõuandekomiteede töös. Seetõttu leiab EMSK, et tal võiks kõnealuste poliitikavaldkondade arendamisel ja piirkonna ühiste algatuste tegemisel olla aktiivsem roll, tehes koostööd Regioonide Komiteega.

6.1.2 Alates Lääne-Balkani kontaktrühma loomisest ja pärast seda, kui kontaktrühma liikmed käisid piirkonnas kohapeal, on komiteel piirkonna kohta laialdased teadmised. EMSK on loonud kontakte, mis võimaldavad tegutseda Thessaloníki tegevussuuniste heaks peamistes majandus-, sotsiaal- ja kultuuriküsimustes, milleks on vaja aktiivsemat ja kiiremat Euroopa mudelite ja seisukohtade integratsiooni Lääne-Balkani riikides.

6.1.3 Seetõttu omistab EMSK suurt tähtsust algatusele, mis näeb ette 2006. aastal komitees Lääne-Balkani kodanikuühiskonna foorumi korraldamise, sest see võimaldaks viia kokku Lääne-Balkani suured kodanikuühiskonna organisatsioonid ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Euroopa institutsioonid üldisemalt. EMSK palub komisjonil käesolevat algatust

⁽¹⁾ Siiani on EMSK koostanud Lääne-Balkani kohta järgmised dokumendid: 1) teabearuanne Euroopa Liidu suhete kohta mõningate Kagu-Euroopa riikidega, mis võeti vastu 23.07.199 (raportöör: hr Sklavounos (CES1025/98 fin), 2) omaalgatuslik arvamus teemal "Inimressursi areng Lääne-Balkani riikides" (raportöör: hr Sklavounos (EÜT C 193, 10.07.2001, lk.99), 3) koostöös Euroopa Koolitusfondi ja Rahvusvahelise Tööorganisatsiooniga (ILO) tegevuskava teemal "Kultuuri ja sotsiaaldialoogi ning Kagu-Euroopa kodanikuühiskonna osalemise edendamine ja sellega seotud võrgustikud", 4) omaalgatuslik arvamus teemal "Kodanikuühiskonna organisatsioonide osalemise edendamine Kagu-Euroopas – Senised kogemused ja tulevased väljakutsed" (raportöör: C. Wilkinson (EÜT C 208, 03.09.2003, lk 82), 5) omaalgatuslik arvamus "Kodanikuühiskonna roll Euroopa uue Lääne-Balkani strateegia raames" (raportöör: R. Confalonieri (EÜT C 80, 30.03.2004, lk 158), 6) EMSK arvamus teemal "Laienenud Euroopa – naabrus: uus raamistik suhetele meie ida- ja lõunanaabritega" (raportöör: K. Alleweldt (EÜT C 80, 30.03.2004, lk 148).

kõigi olemasolevate vahenditega toetada. Samuti palub ta komisjonil toetada algatusi kodanikuühiskonda esindavate organisatsioonide tugevdamiseks riiklikul ja piirkondlikul tasandil ning võtta täielikult arvesse foorumi tulemusi.

6.1.3.1 EMSK on valmis tegema oma teenistustele ülesandeks viia kokku kodanikuühiskonna organisatsioonid ja Euroopa vastavad organisatsioonid, et vahetada oskusteavet ja muuta nende tegevus Lääne-Balkani riikides tulemuslikumaks.

6.1.3.2 Samas teatab EMSK, et pöörab erilist tähelepanu rahalistes raskustes kodanikuühiskonna organisatsioonidele, kes ei suuda oma vahenditest tegevuskulusid katta. EMSK taotleb nende vahendite suurendamist stabiilsuse pakti elluviimise raames.

6.1.3.3 EMSK tunneb muret ka Lääne-Balkani riikide põllumajandussektori probleemide pärast. Ta kutsub komisjoni üles neid hoolikalt uurima ning jagama vajalikku teavet ja ekspertteadmisi primaarsektori kaasajastamiseks.

6.1.3.4 EMSK on arvamusel, et majandusreformide edendamine ja piirkonna majanduslik areng kujutavad endast olulisi tegureid struktuuriprobleemide lahendamiseks. Piirkonna majanduslik õitseng oleneb toetusest, mida esindusorganisatsioonid ELi liikmesriikide parimatest tavatest lähtudes pakuvad väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele⁽²⁾ ja põllumajandusettevõtetele. Komiteel on vajalik oskusteave ja inimressurs taoliste eesmärkide toetamiseks.

6.1.3.5 Sellest tulenevalt võiks komitee koostöös Euroopa Komisjoniga osa võtta riiklikest ja kohalikest teabekohtumistest kodanikuühiskonnaga.

6.1.3.6 EMSK võib aidata kaasa teabe levitamisele kõnealuses piirkonnas tegevate rahvusvaheliste organisatsioonide tegevuse kohta, mis on seotud kodanikuühiskonna organisatsioonidega. Lisaks võib komitee ILO peasekretäri ja EMSK presidendi ühisdeklaratsiooni raames arendada koos ILOga tegevust piirkonnas, seda eelkõige sotsiaalse dialoogi tugevdamiseks.

⁽²⁾ Komisjoni teatis nõukogule ja Euroopa Parlamendile "Lääne-Balkani riigid ja Euroopa integratsioon", KOM(2003) 285 lõplik, 21.5.2003.

6.1.3.7 Euroopa Liit ja EMSK peaksid süstemaatilisel planeerimise, algatamise ja toetamise analüüsi Lääne-Balkani riikide sotsiaalse olukorra ja kodanikuühiskonna edusammude kohta. Analüüsida tuleb peamiselt investeeringukulutuste ning saadud tulemuste vahelist suhet. Selleks võiks kasutada (või luua, kui neid veel ei ole) suurte ja väikeste investeeringute "tulemuslikkuse näitajaid", et määratleda võimalikud puudused ja lüngad poliitikas ja tegevuses, mida EL on siiani läbi viinud ning viia läbi vajalikud parandused või muudatused (näiteks kodanikuühiskonna organisatsioonide klassifitseerimine selliste põhiliste omaduste alusel nagu tegutsemise põhjus, eesmärgid, põhikiri, geograafiline kaetus, toimimine, kontroll, rahastamisallikad ja nende ulatus).

6.2 EMSK on niipea, kui tingimused seda võimaldavad, valmis asutama kõigi piirkonna riikidega ühiseid nõuandekomiteesid.

6.3 Tänu Lääne-Balkani riikide kodanikuühiskonna organisatsioonidega loodud kontaktidest saadud kogemusele ja teadmistele esitab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järgnevad soovitusel.

6.3.1 Soovitused Lääne-Balkani riikide riiklikele ja piirkondlikele poliitilistele võimukandjatele

6.3.1.1 EMSK soovib Lääne-Balkani riikidel kahekordistada pingutusi oma õigusaktide ühtlustamisel ühenduse õigustikuga, eriti mis puudutab isiklike, sotsiaalsete ja kollektiivsete õiguste kaitset, ning seda sarnaselt Türgiga koostatud ajutiste riiklike arengukavade abil, et valmistuda paremini Euroopa Liidu tulevase abi kasutamiseks.

6.3.1.2 EMSK kutsub asjaomaseid valitsusi üles tegema rohkem pingutusi demokraatia ja sotsiaalse ühtekuuluvuse toetamiseks, tugevdades dialoogi kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

6.3.1.3 EMSK palub kõigil osapooltel pöörata erilist tähelepanu rahvus- ja usuvähemuste austamisele, tagades neile isiklikud, usu- ja poliitilised vabadused ning kaitstes usu- ja kultuurilisi mälestusmärke.

6.3.1.4 EMSK väljendab rahulolu stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingute protsessi edusammude üle, mis on kõikides riikides lõppjärgus.

6.3.2 Soovitused Euroopa Liidu institutsioonidele

6.3.2.1 Kuna oskusteabe ja vastava õigusraamistiku puudumise tõttu on soolise võrdõiguslikkuse, keskkonna- ja tarbijakaitse ning ebasoodsas olukorras olevate ühiskonnakihtide probleemid kõnealuses piirkonnas eriti tõsised, kutsub EMSK komisjoni üles abistama esimesel võimalusel Lääne-Balkani riike vajalike ajakohastamiste elluviimisel.

6.3.2.2 Pidades silmas Euroopa Liidu ja kõnealuse piirkonna riikide vaheliste sidemete tihendamise meetmete tarvituselevõttu ning meenutades, et juba on sõlmitud mitmed stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingud endise Jugoslaavia Makedoonia Vabariigi ja Horvaatia vahel, soovib EMSK komisjonil suurendada jõupingutusi, et jõuda sama protsessini ka teistes Lääne-Balkani riikides. Lisaks kutsub komitee komisjoni üles näitama kindlamat poliitilist tahet ja täiustama kooskõlastamist, et edendada Thessaloniki tegevussuuniste⁽¹³⁾ kõiki teemasid.

6.3.2.3 EMSK peab Thessaloniki tegevussuuniseid väga oluliseks koostöödokumendiks, mida sellegipoolest tuleb pidevalt ajakohastada.

6.3.2.4 Komitee hinnangul on haridus peamine valdkond, milles Euroopa Liit peaks Lääne-Balkani riike toetama. Parem haridus, mida täiendab kirjaoskamatus vähemine, aitab oluliselt kahandada suuri etnilisi, usulisi ja vähemustevahelisi erinevusi ning võib koos majandusliku õitsengu ja demokraatlike institutsioonide tugevdamisega võimaldada Lääne-Balkani riikide elanikele paremat valitsemist. Komisjonil võib hariduse ja kultuuri valdkonnas olla äärmiselt oluline roll, eelkõige teadlaste vahetuse ja noorte teadlaste koolitamise toetusprogrammide arendamisel.

6.3.2.5 Kõnealuses kontekstis tuleks juhtida tähelepanu Euroopa Liidu seisukohtades kujunevale geopoliitilisele, majanduslikule ja sotsiaalsele lüngale, kuna Lääne-Balkani riigid ei ole ühenduse struktuurides esindatud.

6.3.2.6 Seetõttu soovib EMSK integreerida Lääne-Balkani riigid täielikult Euroopa Liidu arengustrateegiasse, tõhustades stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessi ning võttes vajadusel tarvitusele lisameetmeid, kui piirkonna ees seisavad eriti keerulised probleemid.

6.3.2.7 EMSK soovib samuti paremat kooskõlatatust nii Euroopa Liidu poliitiliste institutsioonide kui ka nõuandeorganite (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Regioonide Komitee) vahel, eesmärgiga luua tingimused, mis võimaldaksid sellise programmi paremat arendamist.

6.3.2.8 EMSK hinnangul on Kosovo lõplikku staatust puudutav otsus piirkonna julgeoleku, rahu ja stabiilsuse seisukohast esmatähtis. Komitee kutsub seega nõukogu, komisjoni ja parlamenti üles aitama oma pädevuste piires kaasa ÜRO ja ÜRO peasekretäri eriesindaja jõupingutustele.

6.3.2.9 Euroopa Liit peab andma organiseeritud kodanikuühiskonna ja esindusorganisatsioonide esindajatele eristaatuse (st võimaldama sissesõiduvõimalust) ning näitama kõnealuses küsimuses üles suuremat paindlikkust⁽¹⁴⁾.

⁽¹³⁾ Lääne-Balkani riike käsitlevad Thessaloniki tegevussuunistes: üldasjade ja välisühete nõukogu järeldused, 16. juuni 2003.

⁽¹⁴⁾ Euroopa Parlamendi resolutsioon P6-TA(2005)0131.

6.3.2.10 Euroopa Liit peab hindama sotsiaalpartnerite organisatsioone. Seejuures tuleb lähtuda nende põhikirjast, eesmärkidest, struktuurist ja tegevusest, tegevusvaldkonnast (avalik või erasektor), esindavuse määra (vaadeldes kõiki ettevõtteid ja töötajaid või lähtudes valdkonnast) jne, et määratleda usaldusväärsed organisatsioonid, millega Euroopa Liit saab koostööd teha. Sedalaadi analüüsi oleks võimalik veelgi lihtsustada, kui Euroopa Liit korraldaks läbipaistvuse huvides enne avaliku ja erasektori tegutsejatele ning kodanikuühiskonna esindusorganisatsioonidele mis tahes abi andmist vajalike andmete kogumise ja avaldamise.

Eelkirjeldatud töö tuleks läbi viia sisemiselt, st sellega tegelevad Euroopa Liidu organid (komisjon, EMSK jne). Vajadusel võib kogu töö või ka osa sellest usaldada institutsioonidevälisele teenistusele.

6.3.3 Soovitused Lääne-Balkani riikidega piirnevatele Euroopa Liidu liikmesriikidele ning Euroopa kodanikuühiskonna organisatsioonidele

6.3.3.1 EMSK soovib Lääne-Balkani riikidega piirnevatel Euroopa Liidu liikmesriikidel (Itaalia, Ungari, Sloveenia, Kreeka) võtta kodanikuühiskonda tugevdavaid meetmeid, eelkõige mis puudutab strateegiat, inimressursside kasutamist, avalikku haldust ning institutsioonide ja õigusloome struktuuride euroopalikumaks muutmist.

6.3.3.2 Samas soovib EMSK veelgi enam mobiliseerida Euroopa sotsiaalpartnerite organisatsioone, aga ka Euroopa organiseeritud kodanikuühiskonna ühendusi üldiselt, ning tõsta nende teadlikkust, et edendada Lääne-Balkani samalaadsete organisatsioonide kaasamist kõnealustesse Euroopa struktuuridesse ja funktsioonidesse.

6.3.3.3 Nii Lääne-Balkani riikidega piirnevate liikmesriikide kui Euroopa organisatsioonide meetmed tuleb kaasata majanduslikku, sotsiaalset ja poliitilist arengut puudutavasse keskpikka või pikaajalise programmi, mida käsitleti eespool.

6.4 Rahastamine

6.4.1 Euroopa Liidul on Lääne-Balkani riikide kodanikuühiskonna toetamiseks mitmeid erinevaid rahastamisvahendeid. Täiendavalt pakuvad kõnealuse piirkonna kodanikuühiskonnale ja paljudele organisatsioonidele arenguabi ka muud rahvusvahelised organisatsioonid ja teised riigid. Selline abi annab üldiselt küll tulemusi, kuid just abi osutamise viisidega seonduvad teatud riskid. Järgnevalt tuuaksegi välja kõige teravamad probleemid, mis on rahvusvahelise arenguabi andmisel Lääne-Balkani riikides tekkinud.

6.4.1.1 Majanduslikust vaatepunktist võib majandusabi kõnealustele riikidele olla suhteliselt ulatuslik, kuid enamasti lähtutakse selle andmisel toetuse andja prioriteetidest ega võeta

arvesse kohaliku tasandi praktilisi vajadusi. Enamikul kodanikuühiskonda puudutavatest juhtudest ei arvestata rahvusvahelise abi andmisel kohaliku tasandi huvipoolte seisukohtadega. Abi ulatub institutsioonide muutmisele suunatud toetustest eraldiseisvate algatusteni, millel ei ole mingeid sidemeid olemasolevate võimustruktuuride, ühiskondliku korra või abi saavate riikide huvide ja traditsioonidega. Sageli on tööde läbiviimine usaldatud toetatavate riikide valitsusvälistele organisatsioonidele. Need sõltuvad täielikult rahvusvahelistest abiprogrammidest ja teevad oma tööd vastavalt toetuse andjate prioriteetidele, mitte aga toetuse saajate vajadustele.

6.4.1.2 Piirkonna arenguks kasutatavate abiprogrammide tulemuslikkust kahandab märgatavalt erinevate abistajate vahelise kooskõlastamise puudumine ning tihti omavahel seostamata töid rahastavate abiprogrammide äärmiselt lühike kestus. Sagedased on juhud, kui juba alustatud ja tulemusi andma hakanud tööd jäetakse pooleli, kuna rahastajad muudavad äkki meelt toetuse prioriteetide osas või seetõttu, et tööde läbiviimiseks on kavandatud hoopis vähem aega, kui seda tegelikult Lääne-Balkani riikides tarvis oleks. Euroopa Liidu ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide rahandusorganid peavad mõistma, et rahastamis-prioriteetide sagedas muutmine ei ole otstarbekas. See puudutab eelkõige koolituste ja suutlikkuse tõstmise programme. Ka institutsioonidele osutatav abi on killustatud, esinedes peamiselt konverentside või väikeste seminaride kujul, kuid ei kujuta endast ulatuslikku tehnilist abi.

6.4.1.3 Mitmed valitsusvälised organisatsioonid viivad läbi ühiskondlike tegevusi, et saada mingit sissetulekut, see aga vähendab märkimisväärselt nende suutlikkust luua ühiskonnaga tõelised suhted ja jõuda seatud eesmärkideni. Paljud valitsusvälised organisatsioonid arvavad ekslikult, et nende roll seisneb tehniliste abiprogrammide läbiviimises, ning nad kasutavad spetsiifilisi erasektorile mõeldud majanduslikke kriteeriume suuremate rahaliste toetuste saamiseks.

6.4.2 Arvestades vajadust lahendada eelmainitud probleem organiseeritud kodanikuühiskonna toetamiseks antava abi kohta, teeb Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee järgmised ettepanekud vastavate tööde rahastamiseks.

6.4.2.1 Nii juba kasutatavad Euroopa Liidu arenguabiprogrammid kui ka aastateks 2007–2013 kavandatavad programmid peavad keskenduma demokraatlikule valitsemisele ning finants- ja keskkonnajuhtimisele.

6.4.2.2 Lääne-Balkani riikide valitsused peavad välja töötama selged tegevusprogrammid, mille eesmärk on kodanikuühiskonna tugevdamine. Kõnealuseid programme tuleks arutada Euroopa Liiduga. Seetõttu tehakse ettepanek luua kõnealuste programmide arendamiseks komisjoni, komitee ja kohalike valitsuste vaheline konsultatsioonimehhanism.

6.4.2.3 Tuleks luua kindel süsteem, mis võimaldab järelevalvet arenguabiprogrammide tõhususe üle kodanikuühiskonna valdkonnas. EMSK võiks sellises mehhanismis mängida olulist rolli.

6.4.2.4 Loodavad arenguabiprogrammid tuleks kohandada kodanikuühiskonna tegelike vajadustega. Uute kodanikuühiskonna organisatsioonide loomisele suunatud arenguabi võiks saada märkimisväärset tehnilist toetust Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteelt.

6.4.2.5 Pärast Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee korraldatavat foorumit Lääne-Balkani riikidega võib luua EMSK kontaktrühma ning Lääne-Balkani kodanikuühiskonna esindajate vahelise alalise tehnilise töörühma. Töörühm annaks kodanikuühiskonna organisatsioonidele vajalikku abi strateegilise ja rakendusliku tegevuskava väljatöötamisel ning võimaldaks

Euroopa Liidu liikmesriikidel ja Lääne-Balkani riikidel vahetada kodanikuühiskonna tugevdamiseks heade tavade kogemusi ja oskusteavet.

6.4.2.6 Euroopa Liidu 2007.–2013. aasta finantsperspektiivis tuleb territoriaalse koostöö eesmärgi puhul arvestada ka kolmandatele riikidele suunatud rahalisi vahendeid. Kolmandatele riikidele ettenähtud finantsmehhanisme tuleks lihtsustada, tegemata seda aga olemasoleva läbipaistvuse arvelt, ning toetada neid naaberriikide programmide raames. Tuleb kasutada ja levitada selliste programmide nagu CADSES kogemusi.

6.4.2.7 Kodanikuühiskonna arenguabiprogrammide väljatöötamisel peab Euroopa Liit arvestama ka teiste rahvusvaheliste organisatsioonide arenguprogrammidega. Koostööd ÜRO programmide ja spetsialiseerunud teenistustega tuleks süvendada ja laiendada.

Brüssel, 17. mai 2006

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Anne-Marie SIGMUND

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal “Euroopa Liidu kampaania bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks: kodanikuühiskonna panus ja positsioon”

(2006/C 195/24)

13. septembril 2005. aastal palus Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariik Austria vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 262 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteel koostada ettevalmistav arvamus järgmises küsimuses: “Euroopa Liidu kampaania bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks: kodanikuühiskonna panus ja positsioon”

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutava põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsiooni arvamus võeti vastu 26. aprillil 2006. Raportöör oli härra RIBBE.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 427. istungjärgul 17.-18. mai 2006 (18. mai istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 125, erapooletuks jäi 4.

1. Komitee järelduste ja soovitude kokkuvõte

1.1 Bioloogiline mitmekesisus on meie planeedi elu alus ja tagatis. Juba majanduslikust enesehuvist peab inimene püüdlema ökosüsteemide stabiilsuse säilitamise poole. Lisaks kohustab vastutus loodu ees liigilist mitmekesisust säilitama. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse ei ole luksus, mida saab endale lubada või millest võiks loobuda.

1.2 Kõige suuremat kasu bioloogilisest mitmekesisusest saab inimene ise, samas on ta ise hetkel selle vähenemise peasüüdlane.

1.3 EMSK on seisukohal, et bioloogiline mitmekesisus on Euroopas endiselt suures ohus. ELi seni võetud meetmetest ei piisa viimaste aastakümnete negatiivsete arengute peatamiseks.

1.4 EMSK tervitab tõsiasi, et kõik Euroopa institutsioonid, aga ka ELi liikmesriigid bioloogilise mitmekesisuse säilitamise konventsiooni lepingupartneritena, on võtnud endale kohustusks mitte ainult peatada negatiivsed arengud, vaid muuta need vastupidiseks.

1.5 Siiski avaldab EMSK kahetsust, et soovide ja tegelikkuse vahel on väga suured erinevused: ametivõimud ei ole siiani teinud midagi bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks, kuigi neilt seda oodatakse. Tegelikult peaksid nad selles valdkonnas eeskujuks olema, kuid planeerimisotsused ja toetuskavad aitavad tihti kaasa bioloogilise mitmekesisuse ohustamisele. Lisaks on rahastamisperioodil 2007–2013 kokkuhoid ette nähtud just nendes ELi poliitikavaldkondades, mis on bioloogilise mitmekesisuse kaitse seisukohalt eriti olulised.